OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Vastine

18.5.2026

VN/20544/2025
VN/20544/2025-OKM-92

Sivistysvaliokunta
00102 EDUSKUNTA

HE 35/2026 vp – Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta

Sivistysvaliokunta on pyytänyt opetus- ja kulttuuriministeriöltä vastinetta hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta annetuista asiantuntijalausunnoista.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vastine sivistysvaliokunnalle

Sisällysluettelo

1. Perusopetuksen tavoitteet ja tuntijako 2
2. Tavoitteiden kansallinen määrittely 3
3. Vähimmäisosaamisen tason määrittely 4
4. Vähimmäisosaamisen tason saavuttaminen ja suorittaminen 4
5. Työskentelyn arviointi osana arvosanaa 5
6. Opinnoissa eteneminen ja vuosiluokalle jättäminen 5
7. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen sekä oppilaan arvioinnin välinen yhteys 6
8. Esiopetuksen arviointi 7
9. Kansalliset arviointivälineet ja materiaalit 9
10. Erityinen tutkinto 9
11. Toteutuksen aikataulu, resurssit, toimeenpano ja seuranta 10
12. Muut lausunnoista esiin nousseet seikat 12
13. Pykäliin esitetyt huomiot 15
14. Opetus- ja kulttuuriministeriön lausuntojen perusteella hyväksymät pykälämuutokset: 17

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Opetus- ja kulttuuriministeriö PL 29 00023 Valtioneuvosto	 Meritullinkatu 10 Helsinki	 0295 16001 +358 295 16001		 kirjaamo.okm@gov.fi

1. Perusopetuksen tavoitteet ja tuntijako

Opetushallitus näkee toimivaltaan liittyvän jännitteen esityksen ja tällä hetkellä kansallisesti määriteltyjen vuosiviikkotuntimääriä ja oppiaineiden tavoitteita koskevan lainsäädännön välillä. Jos perusopetuksen tuntijakoa ja opetussuunnitelman perusteiden oppiainekohtaisia tavoitteita muuttamatta määriteltäisiin oppiainekohtainen vähimmäisosaamisen taso kullekin vuosiluokalle, määrittely väistämättä ohjaisi opetuksen järjestäjiä sijoittamaan vuosiviikkotunnit ja oppiainekohtaiset tavoitteet tietyille vuosiluokille.

Kuntaliitto tuo esille huolen, että tarkempi valtuutus Opetushallitukselle tavoitteiden ja arviointikriteerien määrittelyyn saattaisi kaventaa opetuksen järjestäjän toimivaltaa opetustuntien allokoinnin osalta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vastaus

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että voimassa oleva tuntijakoasetus (VN 422/2012) määrittelee oppiaineiden opetukseen käytettävän vähimmäistuntimäärän kokonaistuntimääränä, joka on valtakunnallisessa tuntijaossa jaettu ns. välyksittäin. Välykset mahdollistavat paikallisen liikkumavaran opetusajan määrittelyssä. Eri kuntien paikalliset perusopetuksen tuntijaot eroavat toisistaan keskimäärin noin 1-4 vuosiviikkotuntia, koska kaikkien on noudatettava valtakunnallisesti säädettyä vähimmäistuntimäärää. Erot syntyvät pääasiassa valinnaisaineiden määrästä ja sisällöstä sekä vapaaehtoisten kielten (A2-, B2-kielet) tarjonnasta, sillä osa kunnista on osoittanut valinnaisiin aineisiin ja esimerkiksi painotettuun opetuksen lisätunteja valtakunnallisen minimin päälle.

Perusopetusasetuksen 3 § määrittelee opetuksen vuosittaisen ja viikoittaisen tuntimäärän vuosiluokittain. Asetus ohjaa opetuksen järjestämistä käytännössä tuntijakoasetusta tarkemmin.

Opetushallitus on vuoden 2014 perusteissa määritellyt kansallisesti tavoitteet tuntijaon nivelkohtien välisille jaksoille (vuosiluokat 1-2, 3-6 ja 7-9). Opetushallitus on perustemääräyksessä edellyttänyt, että opetuksen järjestäjät määrittelevät vuosiluokkajaksoille määritellyt tavoitteet paikallisesti vuosiluokittain. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että valtioneuvoston tuntijakoasetus ei estä Opetushallitusta tarkentamasta opetussuunnitelman perusteissa tavoitteita vuosiluokittain. Lisäksi hallituksen esityksessä valtuutus vuosiluokittain määrittelemiselle asetettaisiin laissa, mikä antaisi Opetushallitukselle toimivallan asetusta selkeämmin.

Nykytilanne aiheuttaa opetuksen tavoitteiden ja toteuttamisen sekä oppilaan arvioinnin osalta merkittävää epäsuhtaa opetuksen järjestäjien välille, sillä opetuksen järjestäjillä on erilaisia ratkaisuja tavoitteiden ja sisältöjen tarkentamiseen paikallisesti. Oppilaan arvioinnin ja vuosiluokalta toiselle etenemisen yhdenmukaistaminen edellyttää kansallisesti määriteltyjä vähimmäisosaamisen tavoitteita vuosiluokittain.

Opetusaika koskee ensisijaisesti opettajien työajan allokointia, valinnaisuutta sekä koulutyön järjestämistä, mihin voimassa olevan tuntijaon välykset mahdollistavat paikallista joustoa. Oppiaineiden vähimmäistavoitteiden määrittely kansallisesti ohjaisi opetuksen järjestäjiä yhtenäistämään opetuksen toteutusta ja oppilaan arviointia oppilaiden yhdenvertaisuuden kannalta keskeisellä tavalla, mutta jättäisi opetuksen järjestäjille nykyisiin välyksiin perustuen paikallista liikkumavaraa oppiaineiden muun tavoitteiston, valinnaisten aineiden ja valinnaisten kielten osalta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo edellä mainituilla perusteilla, että esityksen mukainen oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi ei edellytä tuntijakoasetuksen avaamista tai muuttamista. Voimassa oleva tuntijakoasetus antaa opetuksen järjestäjille tarvittavan liikkumavaran.

2. Tavoitteiden kansallinen määrittely

Opetushallitus kysyy, onko välttämätöntä ja tarkoituksenmukaista ulottaa vuosiluokkakohtaista tavoitteiden ja vähimmäisosaamisen kansallista määrittelyä kaikkiin oppiaineisiin, vai voisiko niissä painottua akateemiset perustaidot. Opetushallituksen mukaan vahvempi kansallinen ohjaus tavoitteiden ja vähimmäisosaamisen osalta vuosiluokkakohtaisesti voisi olla perusteltua rajatusti niissä oppiaineissa, joita opetetaan systemaattisesti jokaisella vuosiluokalla. Tällaisia oppiaineita ovat erityisesti äidinkieli ja kirjallisuus sekä matematiikka ja A1-kieli, joilla on jo nyt vahva kansallinen ohjauksen perinne. Opetushallitus esittää pohdittavaksi, olisiko mielekästä muiden oppiaineiden osalta määritellä vähimmäisosaamisen tavoitteet vuosiluokkajaksojen 1-2, 3-6, 7-9 päätteeksi?

Esimerkiksi *Lukiolaisten liitto* esittää, että taide- ja taitoaineiden asemaa pitäisi ennemminkin yhdenmukaistaa etenkin päättöarvioinnissa. Hyvä arvosana musiikissa, kuvataiteessa tai liikunnassa edellyttää lukuaineiden tapaan pitkäjänteistä työskentelyä. *Suomen Nuorisovaltuustojen liitto (Nuva ry)* esittää, että toiminnassa mukana olevat nuoret ovat korostaneet nykyisen arvioinnin epäselvyyttä ja epäreiluuden kokemuksia erityisesti taito- ja taideaineissa. Nuva ry katsoo, että arviointikäytäntöjen selkeyttäminen vastaa tähän haasteeseen.

Dosentti Aino Saarinen tuo esille, että on hyvin tärkeää, että valtakunnalliset arviointikriteerit laaditaan jokaiselle vuosiluokalle, sillä lapsen tai nuoren oppimisessa voi tapahtua nopeitakin muutoksia jo viikoissa tai kuukausissa, joten on asetettava minimitavoitteeksi, että riittävä osaamistaso varmistetaan joka vuosi.

OAJ sekä *Apulaisprofessori Najat Ouakrim-Soivio* korostavat niin ikään vuosiluokittain määriteltyjen tavoitteiden ja sisältöjen merkitystä valtakunnallisten kriteerien yhdenmukaisemman laatimisen ja tulkinnan mahdollistajana.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vastaus

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että erimitalliset opetussuunnitelman tavoitteita koskevat ratkaisut aiheuttaisivat epäjohdonmukaisuutta opetuksen ja oppilaan arvioinnin toteuttamiseen eri oppiaineiden välillä. Erilainen tavoitteiden määrittelytapa olisi omiaan jopa asettamaan oppiaineet eriarvoiseen asemaan, ja heikentää esimerkiksi taide- ja taitoaineiden opetuksen johdonmukaisuutta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö yhtyy Lukiolaisten liiton, OAJ:n, apulaisprofessori Najat Ouakrim-Soivion ja dosentti Aino Saarisen lausuntoon. Ministeriö katsoo, että esitykseen ei ole tarpeen tehdä tältä osin muutoksia. Valtakunnalliset tavoitteet ja arviointikriteerit on välttämätöntä laatia jokaiselle vuosiluokalle. Riittävä osaamistaso on varmistettava joka vuosi, minkä voidaan katsoa olevan oppilaan etu.

3. Vähimmäisosaamisen tason määrittely

Dosentti Aino Saarinen nostaa esiin, että vähimmäisosaamisen tavoitteiden ja kriteerien lisäksi on tärkeää laatia kriteerit myös korkeammalle osaamiselle.

Tutkija Leea Lakka toteaa, vähimmäisosaamistason läpäisyn kirjaaminen lakiin ja vähimmäisosaamisen määrittely aiempaa tarkemmin saattaa aiheuttaa riskin, että opetus alkaa tähdätä nimenomaan vähimmäisvaatimusten saavuttamiseen. Niin ikään *professori Päivi Atjonen* toteaa, että vähimmäisosaamisen määrittelyn rinnalla muiden arvosanojen kriteerien huomioiminen on jäänyt esityksessä vähemmälle.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vastaus

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että esityksen 22 §:ssä todetaan arvioinnin yleisenä periaatteena, että arvioinnin tulee perustua tavoitteisiin ja niistä johdettuihin kriteereihin. Kyseisen pykälän perusteluissa täsmennetään, että arviointikriteereillä tarkoitettaisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä, oppiaineiden tavoitteista johdettuja arviointikriteereitä. Kriteerit eivät olisi oppilaille asetettuja tavoitteita, vaan ne määrittelisivät eri arvosanoihin vaadittavan osaamisen tason.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että hallituksen esityksen mukaisesti arviointikriteerit tulee laatia muillekin arvosanoille kuin vähimmäisosaamisen tasoa kuvaavalle arvosanalle 5.

Tavoitteista ja sisällöistä säädetään perusopetuslain 14 §:ssä, jossa Opetushallitukselle on annettu valtuutus niiden määrittelyyn. Tämän nojalla nykytilanteessakin Opetushallitus määrittelee oppiaineiden tavoitteet kattavammin kuin vain vähimmäisosaamiselle. Valtioneuvoston asetuksen (422/2012) 11 §:n mukaan Opetushallitus määrää tarkemmin ne tiedot ja taidot, jotka oppilaan tulee perusopetuksen oppimäärän suorittaessaan saavuttaa. Tämän nojalla Opetushallitus on voimassa olevissa opetussuunnitelman perusteissa määritellyt osaamistason arvosanoille 5, 7, 8 ja 9. Tarkoitus on, että Opetushallitus määrittelee kriteerit jatkossakin useammille arvosanoille.

4. Vähimmäisosaamisen tason saavuttaminen ja suorittaminen

Opetushallitus kiinnittää huomiota Opetushallitukselle määrättävien tehtävien 22 §:n kohtaan kaksi: Opetushallitus antaa opetussuunnitelmien perusteissa tarkemmat määräykset 1. momentissa tarkoitettujen oppiaineiden vuosiluokan oppimäärän ja koko perusopetuksen oppimäärän niistä tavoitteista ja sisällöistä, jotka oppilaan tulee vähintään saavuttaa tai suorittaa hyväksytysti sekä vähimmäisosaamisen tasosta kussakin oppiaineessa eri vuosiluokilla. *Opetushallitus* esittää, että lainsäädännön perusteluissa tuotaisiin tarkemmin esille, mikä ero on saavuttamisella tai suorittamisella.

Opetushallitus esittää lisäksi pohdittavaksi, olisiko tarpeen määritellä vähimmäismäärä niille oppiaineille, jotka oppilaan tulee hyväksytysti suorittaa saadakseen perusopetuksen päättötodistuksen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vastaus

Ministeriö toteaa, että 22 §:ssä on suorittamisella viitattu niihin poikkeuksellisiin tilanteisiin, joissa oppilas ei ole opetukseen osallistumalla lukuvuoden aikana saavuttanut tavoitteita hyväksytysti, vaan on saanut hylätyn arvosanan ja suorittaa oppimäärän tavoitteet ja sisällöt erillisessä näytössä. Lisäksi suorittamisella viitataan tilanteisiin, jossa oppilas suorittaa vuosiluokan oppimäärän erityisessä tutkinnossa. Tällä ilmaisulla selkiytetään myös sellaisten oppilaiden arviointia, jotka eivät osallistu perusopetuslain mukaisesti järjestettyyn opetukseen.

Ministeriö toteaa vastauksena Opetushallituksen esiin nostamaan kysymykseen oppiaineiden vähimmäismäärästä seuraavasti. Perusopetuslain 11 §:n 1 momentissa säädetään perusopetuksen sisällöksi 18 oppiainetta. Nämä kuuluvat perusopetuksen oppimäärään ja oppilaan tulee ne suorittaa. Ministeriö toteaa, että Opetushallituksen esiin nostamat asiat eivät edellytä muutoksia esitykseen.

5. Työskentelyn arviointi osana arvosanaa

Dosentti Aino Saarinen toteaa, että esitys sisältää sisäisiä ristiriitaisuuksia siinä, arvioidaanko työskentelyä vai ei. Saarinen nostaa esiin huolen, että esityksessä mainittu työskentely sisältää sellaisen työskentelyn kuvausta, joka ei ilmennä oppilaan osaamista. Tällöin tullaan helposti arvioineeksi oppilaan temperamenttia tai erilaista oireilua.

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvin) sekä Helsingin kaupungin näkemyksen mukaan työskentelyn roolia ja painoarvoa tulisi arvioinnissa kuitenkin täsmentää. Mikäli työskentely muodostaa jatkossakin osan arvosanasta, arvosanojen vertailtavuus ei parane, koska arvosana ei kuvaa yksiselitteisesti oppilaan osaamisen tasoa. Tätä tulkinnanvaraisuutta näkyy Karvin arviointituloksissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vastaus

Ministeriö toteaa, että hallituksen esityksen 22 §:n 1 momentin perusteluissa työskentelyn osalta on muun muassa todettu, että ”Momentissa säädettäisiin, että arviointi kohdistuisi oppilaan oppimiseen, osaamiseen ja työskentelyyn. Sääntelyllä tarkoitettaisiin, että oppiaineiden tavoitteet muodostaisivat arvioinnin keskiön, ja oppilaan oppimista, osaamista ja työskentelyä tulisi arvioida suhteutettuna niihin. Tällä tarkoitettaisiin, että oppiaineiden ja valinnaisten aineiden tavoitteisiin tulisi sisältyä selkeästi määritellyt työskentelyn tavoitteet.” Työskentelyn arvioinnin tulee siis perustua yksinomaan oppiaineiden työskentelyn tavoitteisiin siten, että ne määrittyvät osaksi oppiaineen hallintaa ja osaamista. Esimerkiksi kemia -oppiaineelle ominaisia tavoitteita ovat kokeelliseen työskentelyyn liittyvät tavoitteet, ja maantieto-oppiaineelle karttataidot, jotka samalla kuvaavat osaamista ko. oppiaineessa.

Ministeriö toteaa lisäksi, että 22 §:n 6 momentissa säädetään asetuksenantovaltuudesta, jonka nojalla valtioneuvoston asetuksella tullaan antamaan tarkempia säännöksiä työskentelyn arvioinnista osana lukuvuosi- ja päättöarviointia.

6. Opinnoissa eteneminen ja vuosiluokalle jättäminen

Opetushallitus esittää, että laissa säädettäisiin myös oppilaan mahdollisuudesta siirtyä vuosiluokalta toiselle, vaikka hän olisi saanut jostakin oppiaineesta hylätyn arvosanan. Jos oppilas jää luokalle yhden hylätyn arvosanan vuoksi esim. siksi, että hänen koulumenestyksensä on tilapäisesti heikkoa oman

sairauden tai hänen olosuhteissaan tapahtuneen muutoksen vuoksi, Opetushallitus näkee riskinä sen, että oppilas ei jatka opintojaan tai tilanne synnyttää muita ongelmia. Opetushallituksen mukaan tuntuu kohtuuttomalta, että esim. tilapäisen loukkaantumisen tai vammautumisen vuoksi liikunta- oppiaineen tavoitteiden saavuttamisen haasteiden vuoksi oppilaan kaikkien oppiaineiden suoritukset raukeaisivat ja hän jäisi luokalleen.

Sivista toteaa, että esitys saattaa lisätä luokalle jättämispäätöksiä.

Tutkija Leea Lakka esittää, että neutraalin vähimmäisosaamisen tason määrittäminen oppiaineissa on vaikeaa ja toisaalta sen määrittelystä saattaa seurata luokalle jättämispäätösten lisääntyminen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vastaus

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että hallituksen esitys ei mahdollista luokalle jäämistä tilapäisen vamman tai sairauden vuoksi. Esitys nimenomaisesti täsmentää oppilaan oikeutta yksilöllisiin tukitoimiin ja opetusjärjestelyihin tilanteissa, joissa oppilaan suoriutumiseen vaikuttaa vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite. Lisäksi esityksen 22 §:n 2 momentin mukaisesti arvioinnin tulee olla muun muassa yhdenvertaista ja monipuolista. Näin ollen oppilasta ei saisi asettaa eriarvoiseen asemaan tai arvioida henkilöön liittyvien ominaisuuksiensa, vamman tai terveydentilan perusteella. Oppilaalle tulisi ensisijaisesti tarjota tukitoimia, ja lisäksi mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan ja osaamistaan eri tavoin sekä tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisin keinoin. Mikäli oppimisen tukea tarjotaan ja toteutetaan täysimääräisesti 1.8.2025 voimaantulleiden velvoitteiden mukaisesti, ei luokalle jättämispäätösten pitäisi opetus- ja kulttuuriministeriön näkemyksen mukaan lisääntyä.

Näin ollen luokalle jääminen on edelleen viimesijainen pedagoginen ratkaisu, eikä se voi perustua terveydentilaan, vaan ainoastaan tilanteeseen, jossa oppilas ei ole saavuttanut vähimmäisosaamista asianmukaisesta tuesta huolimatta.

Ministeriö toteaa myös, että esitys ei lähtökohtaisesti lisää luokalle jättämisiä, vaan arviointia koskevien muutosten keskeinen tavoite on, että oppimisen tavoitteet ja niihin suhteutettu arviointi tehdään näkyvämmiksi, osaamisen kehittymistä seurataan järjestelmällisesti eikä vasta vuosiluokan päättyessä ja oppilaan ja huoltajien on helpompi ymmärtää, mitä ollaan oppimassa ja miten etenemistä arvioidaan. Tämä vähentää tilanteita, joissa ongelmat tavoitteiden saavuttamisessa tunnistetaan liian myöhään ja luokalle jääminen on ainoa vaihtoehto.

7. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen sekä oppilaan arvioinnin välinen yhteys

Suuri osa lausunnonantajista nostaa esiin tarpeen selkiyttää oppilaan arvioinnin ja oppimisen tuen välistä yhteyttä. *Erilaisten oppijoiden liitto* korostaa, että arvioinnin keskeinen tehtävä on oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeen tunnistaminen ja käynnistäminen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vastaus

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että oppilaan arviointi ja oppimisen sekä koulunkäynnin tuki ovat perusopetuksessa eri tarkoituksiin säädettyjä kokonaisuuksia: arviointi kuvaa ja ohjaa oppilaan osaamista suhteessa opetussuunnitelman tavoitteisiin, kun taas oppimisen ja koulunkäynnin tuen tehtävänä on varmistaa, että oppilaalla on mahdollisuudet saavuttaa nämä tavoitteet. Esityksen 22 a §:ssä korostetaan, että oppilaan tulee saada hänen tarpeidensa mukaisia tukitoimia ennen kuin luokalle jättämistä voidaan harkita.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeen arvioinnista ja oppilaan arvioinnista säädetään perusopetuslaissa eri pykälissä. Oppimisen tuen tarpeen arvioinnista säädetään perusopetuslain 20 d §:ssä. Kyseisen pykälän perusteluiden mukaan tuen tarpeen arvioinnissa tulee huomioida oppilaan opintojen etenemisen tilanne. Oppilaan arvioinnin tehtävä ei ole ensisijaisesti tuen tarpeen arviointi ja tuen käynnistäminen, vaikka opinnoissa eteneminen tulee huomioida yhtenä osa-alueena tuen tarpeen arvioinnissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että esi- ja perusopetuksen oppimisen ja koulunkäynnin tuen lainsäädäntö on vastikään uudistettu, ja 1.8.2025 voimaan tullut lainsäädäntö vahvistaa oppilaan oikeuksia tarvitsemiinsa tukitoimiin. Oppimisen tukea on myös resursoitu pysyvällä vuosittaisella rahoituksella.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että oppimisen ja koulunkäynnin tuen ja esityksessä säädettyjen pykäläehdotusten välillä ei ole ristiriitaa. Oppilaan arvioinnin tehtävänä ei ole määritellä oppilaan tuen tarvetta, vaan arvioinnin tehtävänä on kuvata, miten oppilas on saavuttanut asetetut tavoitteet.

8. Esiopetuksen arviointi

Opetushallitus ja Helsingin kaupunki huomauttavat, että esiopetuksessa ei aseteta tavoitteita oppilaan oppimiselle kuten perusopetuksessa. Esiopetuksessa tätä ei ole, joten lasta ei voi myöskään arvioida. Sen sijaan arviointi tulee kohdistaa opettajan antamalle opetukselle ja pedagogiselle toiminnalle.

Kuntaliitto puolestaan ei kannata esityksessä ehdotettua ”Esiopetuksen oppilaan arvioinnin tulee sisältyä ohjaava palautetta. Lisäksi oppilaan edistymisestä tulee antaa säännöllisesti tietoa oppilaalle ja oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle”. Lakia tulkittaessa tämä johtaisi liian herkästi dokumentoinnin edellyttämiseen.

OAJ toteaa, että esiopetuksen arviointikokonaisuus on kannatettava.

Opetushallitus ehdottaa, että 22 §:n 5 momentin ensimmäisessä lauseessa todettaisiin, että esiopetuksessa opetusta ja pedagogista toimintaa arvioidaan niille asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Tai vaihtoehtoisesti 5. momentissa voitaisiin todeta, että esiopetuksessa arvioinnilla tuetaan kunkin lapsen oppimista. Arviointi ei kohdistu oppilaaseen. Arviointi esiopetuksessa kohdistuu esiopetuksen tavoitteisiin.

Pykälän 5. momentin toisessa lauseessa todetaan, että ”Oppilaan arviointiin tulee sisältyä ohjaavaa palautetta.” Esiopetuksessa arviointi on jatkuvaa ohjaavan palautteen antamista ja siten samalla jatkuva prosessi, jolla suunnitellaan ja suunnataan opetusta. *Opetushallitus* ehdottaa tilalle seuraavaa: *Esiopetuksessa arviointi muodostuu havainnoinnista, dokumentoinnista ja palautteen antamisesta.*

Pykälän 5. momentin kolmannessa lauseessa todetaan, että ”Lisäksi oppilaan edistymisestä tulee antaa säännöllisesti tietoa oppilaalle ja oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.” Sanana edistyminen on esiopetuksessa edellä mainittujen perusteluiden vuoksi ongelmallinen käsite. *Opetushallitus* ehdottaa tilalle seuraavaa: *Esiopetuksessa oppilaan oppimisesta tulee antaa säännöllisesti tietoa oppilaalle ja oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.*

Opetushallitus esittää myös, että pykälän 6. momentin 1. kohta sisältää ”oppilaan arvioinnin yleisistä periaatteista”. *Opetushallitus* esittää tähän kohtaan muutosta: *1. Oppilaan arvioinnin yleisistä periaatteista sekä esiopetuksessa oppimisen tueksi annettava arviointi.*

Opetus- ja kulttuuriministeriön vastaus

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että esiopetus on perusopetuslain alaista toimintaa, ja perusopetuslain voimassa oleva oppilaan arviointia koskeva 22 § sovelletaan myös esiopetuksessa. Niin ikään voimassa olevat esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2014) sisältävät määräykset arvioinnista esiopetuksessa. Palaute sisältyy nykytilanteessakin esiopetuksen oppilaan arviointiin. Ministeriö toteaa, että esityksessä esiopetuksen oppilaan arvioinnin sääntely ei poikkea nykytilanteesta, vaan ennen kaikkea täsmentää perusopetuslain mukaisia säännöksiä esiopetuksessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa lisäksi, että esityksen 22 §:n perusteluissa todetaan, että palaute ei edellytä opettajalta dokumentointia. Tästä syystä ministeriö ei myöskään katso tarkoituksenmukaiseksi lisätä Opetushallituksen ehdotuksen mukaisesti mainintaa dokumentoinnista 22 §:n 5 momenttiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että Opetushallituksen ehdotus 22 §:n 5 momentin muuttamisesta muotoon ”esiopetuksessa opetusta ja pedagogista toimintaa arvioidaan niille asetettujen tavoitteiden mukaisesti”, viittaa koulutuksen arviointiin, jota säädellään perusopetuslain 21 §:ssä. Esityksessä on kyse oppilaan arvioinnista, jota sääntelevää 22 §:ää sovelletaan nykytilanteessakin esiopetukseen, ja johon viitataan myös esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa lisäksi, että Opetushallituksen ehdotus 22 §:n 5 ja 6 momenttiin, jonka mukaan ”arvioinnilla tuetaan oppilaan oppimista” ja ”esiopetuksen oppimisen tueksi annettava arviointi”, olisi omiaan sekoittamaan oppilaan arvioinnin sekä oppimisen ja koulunkäynnin tuen keskenään.

Ministeriö katsoo, että esitykseen ei ole aihetta tehdä esiopetuksen arvioinnin osalta muita muutoksia kuin 22 §:n 5 momenttiin sanan edistyminen korvaaminen sanalla oppiminen. Vastineen lopussa on momenttiin tehty ehdotus perusteluineen.

Esiopetuksen todistukset

Opetushallitus toteaa, että esiopetuksessa on annettu tähän asti todistuksia, joista määrätään esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa aiemman 22 § muotoilun perusteella. Tämänhetkisessä ehdotuksessa esitetään esiopetusta koskevan velvoitteen osalta koko 22 b § poistamista. Opetushallitus esittää, että esiopetusta koskisi jatkossakin todistukseen liittyvä viimeinen momentti 22 b §:stä: *Opetushallitus antaa tarkemmat määräykset todistuksiin merkittävistä tiedoista opetussuunnitelman perusteissa.*

Opetus- ja kulttuuriministeriön vastaus

Ministeriö toteaa, että nykytilanteessa Opetushallitus on opetussuunnitelman perusteissa määrännyt, että esiopetuksen osallistumistodistus voidaan antaa huoltajan pyynnöstä. Osallistumistodistus voi perusteiden mukaan sisältää kuvausta opetuksesta, mutta siihen ei saa merkitä muun muassa lapsen persoonaan, oppimisen etenemiseen tai lapsen toimintaan liittyviä kuvauksia. Näin ollen kyseistä todistusta voidaan pitää luonteeltaan erilaisena kuin esityksen 22 b §:ssä säädettyjä lukuvuosi- ja päättötodistuksia. Näistä todistuksista tulee käydä ilmi, miten oppilas on saavuttanut asetetut tavoitteet. Todistukset ovat myös hallintopäätöksiä oppilaan siirtymisestä seuraavalle vuosiluokalle (tai luokalle jättämisestä). Mikäli esiopetuksessa annettaisiin todistus olisi sen myös oltava hallintopäätös kuten perusopetuslain mukaiset todistukset ovat. Tämä ei ole tarkoituksenmukaista tai perusteltua. Ministeriö toteaa myös, että tämä lisäisi aivan turhaa hallinnollista työtä.

Ministeriö lisäksi toteaa, että koska esiopetukseen ei sovelleta ehdotettuja todistuksia koskevia säännöksiä, ei Opetushallitukselle voida esiopetuksen osalta myöskään säätää määräysvaltaa antaa tarkempia määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista. Tällainen määräysvalta ei olisi perustuslain 80 §:n edellyttämällä tavalla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu.

9. Kansalliset arviointivälineet ja materiaalit

OAJ, Karvi, Dosentti Jari Salminen ja *vieraileva tutkija Sirkku Kupiainen* nostavat esiin huolen, etteivät arviointikriteerit yksin onnistu varmistamaan arvioinnin yhdenmukaisuutta, ja niiden lisäksi olisikin tarpeen ottaa käyttöön kansallisia arviointivälineitä ja -materiaaleja.

Lausunnonantajien näkemykset kansallisista arviointivälineistä ovat erilaisia. *Dosentti Jari Salminen ja vieraileva tutkija Sirkku Kupiainen* korostavat tarvetta pidemmällä aikavälillä pohtia valtakunnallisten tasokokeiden käyttöönottoa muiden Pohjoismaiden suuntaisesti. *Professori Päivi Atjonen* ja *Dosentti Hannu Simola* puolestaan nostavat esiin kokeiden negatiivisia vaikutuksia opetukseen ja oppimiseen. *OAJ* ilmaisee vastustavansa kansallisia kokeita.

Karvi, Sivista, apulaisprofessori Najat Ouakrim-Soivio sekä OAJ toteavat, että uudistuksen tueksi tarvitaan kansallisia tehtäväpankkeja, joiden avulla opettajat saavat tukea arvioinnin yhdenmukaistamiseksi. Niin ikään *professori Päivi Atjonen* katsoo, että opetussuunnitelman perusteiden oppiaineiden tavoitteiden ja arviointikriteerien uudistaminen sekä niihin sidotut vapaaehtoiset tehtäväpankit ovat kansallisia kokeita vaikuttavampia keinoja oppilaan arvioinnin selkeyden lisäämiseksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vastaus

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että hallituksen esitys ei aseta estettä esimerkiksi arviointikriteereitä tukevien tehtäväsarjojen tai -pankin laatimiselle. OKM:n johtaman oppimistulosten parantamista pohtineen työryhmän loppuraportissa (29.4.2026) ehdotetaan, että opettajan toteuttaman arvioinnin tueksi laadittaisiin vapaaehtoinen tehtäväpankki. Valtakunnalliset arviointivälineet tai -materiaalit, kuten tehtäväpankki, tulee kuitenkin sitoa opetussuunnitelmaan, ja niiden valmistelu ja käyttöönotto edellyttävät kansallisesti vuosiluokittain määriteltyjä opetussuunnitelman tavoitteita ja arviointikriteereitä.

10. Erityinen tutkinto

Opetushallitus toteaa, että erityisen tutkinnon käytänteet vaihtelevat opetuksen/koulutuksen järjestäjittäin ja esittää, että erityisen tutkinnon säädöspohjaa tulee uudistaa, selkeyttää ja yhdenmukaistaa.

Helsingin kaupunki katsoo, että erityisen tutkinnon asema, merkitys ja toteutus tulisi määritellä kattavammin opetussuunnitelman perusteissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vastaus

Ministeriö toteaa, että erityisen tutkinnosta säädetään voimassa olevan perusopetuslain 38 §:ssä ja perusopetusasetuksen 23 §:ssä. Oppilaan arvioinnista säädetään puolestaan voimassa olevan lain 22 §:ssä ja perusopetusasetuksen 10-14 §:issä. Näitä oppilaan arvioinnin säännöksiä esitetään tässä hallituksen esityksessä muutettavaksi. Näin ollen erityisen tutkinnon käytänteet ja järjestämisen haasteet eivät liity käsillä olevaan hallituksen esitykseen.

Ministeriö ei ota tämän esityksen käsittelyn yhteydessä kantaa siihen, etteikö erityistä tutkintoa koskevaa säädöskokonaisuutta olisi myöhemmin tarpeen arvioida. Erityistä tutkintoa käytetään perusopetuksessa hyvin moninaisissa erilaisissa tilanteissa, joten kyseessä on laaja kokonaisuus, joka edellyttää erillistä tarkastelua lainsäädännön tasolla.

11. Toteutuksen aikataulu, resurssit, toimeenpano ja seuranta

Aikataulu

Opetushallitus, Helsingin kaupunki, Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, Sivista ja Sakki ry toteavat aikataulun olevan tiukka, koska uudistus edellyttää myös mittavaa paikallista opetussuunnitelmatyötä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vastaus

Ministeriö toteaa, että aikatauluun on annettu joustoa lausuntopalautteen perusteella. Ministeriö toteaa, että aikataulu on mahdollinen, jos keskitytään nimenomaisesti siihen, mitä hallituksen esitys edellyttää. Lisäksi voidaan katsoa, että paikallisen opetussuunnitelmatyön määrä vähenee olennaisesti, kun oppiaineiden tavoitteet ja arviointikriteerit määritellään kansallisesti opetussuunnitelman perusteissa, eikä niitä edellytetä paikallisesti laadittaviksi. Ministeriö yhtyy *Pienten kuntien verkoston* esiin nostamaan mahdollisuuteen nykyistä tiiviimpään kuntien väliseen yhteistyöhön tavoitteiden ollessa kansallisesti yhtenäiset.

Resurssit

Useat lausunnonantajat toteavat, että uudistus edellyttää opettajien täydennyskoulutusta, mikä edellyttää resursointia, eikä tältä uudistusta tältä osin voi pitää kustannusneutraalina.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vastaus

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että lainsäädännön uudistamisessa kattavalla ja pitkäkestoisella toimeenpanon tuella on keskeinen merkitys ja se kuuluu osaksi jokaista uudistusprosessia. Tämänkin uudistuksen toimeenpanon varmistamiseksi tullaan valtionhallinnon toimesta järjestämään valtakunnallista koulutusta. Lainsäädäntöuudistuksen vaikuttavan toimeenpanon tueksi vahvistetaan kaikkien opettajien oppilaan arviointiin liittyvää osaamista. Myös opetustoimen sekä koulujen johdon tukeen liittyvää osaamista vahvistetaan. Ministeriö toteaa lisäksi, että uudistuksessa ei ole tarkoitus määritellä opetussuunnitelmaan opettajille kokonaan uusia osa-alueita tai arvioinnin periaatteita, vaan uudistus ensisijaisesti täsmentää ja selkiyttää nykyisiä normeja. Näin ollen pohja osaamiselle on jo olemassa.

Toimeenpano

Lähes kaikki lausunnonantajat nostivat esiin välttämättömän tarpeen opetussuunnitelman tavoitteiden, sisältöjen ja arviointikriteerien täsmentämiselle. Nykyiset opetussuunnitelman perusteet on todettu toimimattomiksi ja tulkinnanvaraisiksi sekä tutkimusten että oppimistulosten arviointien perusteella. Opettajat ovat jo vuosia tuoneet esiin haasteet opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden toteuttamisessa ja etenkin oppilaan arvioinnissa.

Kuntaliitto, Sivista ja OAJ korostavat, että osaamistakuun toteuttaminen edellyttää perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden selkeyttämistä siten, että oppiaineiden tavoitteita täsmennetään ja myös niiden määrää karsitaan, jotta valtakunnalliset arviointikriteerit saadaan toimiviksi saavutettua osaamista arvioitaessa. *Dosentti Aino Saarinen* korostaa, että tavoitteiden vähentäminen tulisi kohdistaa perustaitojen ulkopuolelle jääviin tavoitteisiin, kuten itseohjautuvuus, kun taas sisällöllisiä tavoitteita ei pitäisi vähentää. Niin ikään *dosentti Jari Salminen* nostaa esiin sisällöllisten tavoitteiden ensisijaisuuden.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vastaus

Ministeriö yhtyy lausunnonantajien näkemyksiin opetussuunnitelman perusteiden uudistamisen tärkeydestä lainsäädännön toimeenpanemiseksi. Tämän vuoksi hallituksen esityksessä on määritelty tarkoin opetussuunnitelman perusteiden voimaantulon sekä paikallisten opetussuunnitelmien käyttöönoton aikataulu. *Ministeriö* toteaa lisäksi, että täytäntöönpanoa tuetaan valtakunnallisella koulutuksella.

Seuranta

Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto ry (Nuva ry) ja Nuorisotutkimusseura sekä erilaisten oppijoiden liitto katsovat, että on syytä seurata tarkkaan, miten tavoiteltu oppimisen ja osaamisen arvioinnin yhdenvertaisuus edistyy lainsäädäntömuutosten ja opetussuunnitelman perusteiden uudistamisen jälkeen. Lausunnonantajat nostavat esiin myös oppilaan saaman oppimisen ja koulunkäynnin tuen seurannan tarpeellisuuden.

Nuva ry huomauttaa lasten ja nuorten kuulemisen merkityksellisyydestä ja pitää valitettavana, ettei lapsia ja nuoria kuultu lakiesitystä tehdessä. Lapsia ja nuoria tulee kuitenkin kuulla osaamistakuun seurannassa ja heidän näkemyksiään osaamistakuun onnistumisesta tulee kartoittaa. Myös *Nuorisotutkimusseura* huomauttaa, ettei lapsia ole lainvalmistelussa kuultu.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vastaus

Opetus- ja kulttuuriministeriö viittaa vastauksenaan hallituksen esityksen lapsivaikutusten arviointiin, jossa todetaan, että lasten ja nuorten kuuleminen olisi tarpeellista toteuttaa opetussuunnitelman perusteiden valmistelun yhteydessä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että oppimisen tuen toteuttamista koskee eri säännökset, ja niiden toteutumista seurataan kansallisesti hyvin tarkoin kansallisen tilastotiedonkeruun sekä tutkimuksen avulla. Myös tämän esityksen osalta lainsäädännön toimeenpanoa ja toteutumista tullaan seuraamaan tutkimuksella.

12. Muut lausunnoista esiin nousseet seikat

Peruskoulu 2045 -visio

Opetushallitus viittaa useiden asioiden osalta Peruskoulu 2045 -visioon, jossa on nostettu esille muun muassa oppilaiden akateemisten perustaitojen, kuten luku- ja kirjoitustaidon sekä matemaattisten taitojen vahva osaaminen, laaja-alaiseen osaamiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vastaus

Ministeriö toteaa ensinnäkin, että Peruskoulu 2045 -vision tarkoitus on muun muassa luoda pitkän aikavälin vision suomalaisen perusopetuksen kehittämiselle. Käsillä oleva esitys noudattaa hallitusohjelmakirjausta, joka on linjattu vuonna 2023. Ministeriö toteaa, että esitys tukee vision ydintä varmistamalla muun muassa oppimisen perustan. Esityksellä pyritään muun muassa huolehtimaan siitä, että kaikilla oppilailla on riittävät perustaidot, jotka tukevat muun muassa yhteiskunnassa toimimista.

Oppimislupaus

Opetushallitus kysyy, pitäisikö osaamistakuun rinnalla puhua oppimislupauksesta, jolla jokaiselle lapselle ja nuorelle luvataan, että perusopetus osaltaan tarjoaa riittävät edellytykset oppia pärjäämään itsensä ja toisten kanssa muuttuvassa maailmassa ja elää merkityksellistä elämää. Peruskoulu 2045:n mukaan oppimisen ydinkysymys on, mitä ihmisen tulee osalta ollakseen mahdollisimman hyvä ja sivistynyt ihminen ja yhteisön jäsen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vastaus

Ministeriö toteaa, että käsitettä osaamistakuu on käytetty, kun on haluttu viitata esityksen sisältöön. Osaamistakuun käsite tulee hallitusohjelmakirjauksesta. Sen sijaan oppimislupaus käsite viittaa, kuten Opetushallitus toteaa, lupaukseen siitä, että ”perusopetus osaltaan tarjoaa riittävät edellytykset oppia pärjäämään itsensä ja toisten kanssa muuttuvassa maailmassa ja elää merkityksellistä elämää”.

Hallituksen esityksessä ja hallituksen esityksestä käytettävien käsitteiden olisi oltava mahdollisimman yksiselitteisiä. Tämän vuoksi ministeriö ei kannata Opetushallituksen näkemystä siitä, että osaamistakuun ja oppimislupauksen käsitteitä käytettäisiin rinnan tai synonyymeina. Ministeriö muistuttaa, että osaamistakuun käsite viittaa ensisijaisesti oppilaan arviointiin ja vuosiluokalta toiselle etenemiseen, sekä riittävien perustaitojen saavuttamiseen perusopetuksen päättyessä.

Katsomusaineet

Opetushallitus katsoo, että lainsäädännössä tulisi ottaa kantaa myös tilanteisiin, joissa oppilaan katsomusaine tai uskonnon oppimäärä vaihtuu kesken perusopetuksen. Tilanne on ongelmallinen etenkin päättöarvioinnin näkökulmasta. Arviointia koskevissa lainsäädännössä tulisi huomioida, että oppilaan opiskelema katsomusaine tai uskonnon oppimäärä voi vaihtua yhden tai useamman kerran perusopetuksen aikana.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vastaus

Ministeriö toteaa, että hallituksen esityksessä säädetään, että arvioinnin tehtävänä on määritellä, miten oppilas on saavuttanut kunkin lukuvuoden tavoitteet ja perusopetuksen päättyessä perusopetuksen tavoitteet. Arviointi tehdään suhteessa oppilaan opinto-ohjelmaan sisältyviin oppiaineisiin. Niin ikään todistuksista ei tule käydä ilmi, mitä katsomusainetta oppilas on opiskellut lukuvuosittain tai perusopetuksen aikana.

Ministeriö toteaa, ettei oppilaan arviointia koskevassa lainsäädännössä voi ottaa kantaa tilanteisiin, jossa oppilas vaihtaa katsomusaineesta toiseen, koska mahdollisuus perustuu uskonnonvapauteen, eikä tätä oikeutta tulisi oppilaan arvioinnilla rajata. Oppilaan arviointi tehdään aina suhteessa oppilaan opiskelemien oppiaineiden tavoitteisiin, ml. katsomusaineet. Päättöarvioinnissa huomioidaan kunkin lukuvuoden osalta oppilaan suoriutuminen siinä katsomusaineessa, joka on sisältynyt hänen opinto-ohjelmaansa. Opetushallituksen esiin nostama ongelma ei ole lainsäädäntöperustainen.

Näin ollen *ministeriö* toteaa, että Opetushallituksen esiin nostama kysymys ei aiheuta esitykseen muutoksia.

Kotiopetus

Opetushallitus tuo esiin, että arviointia ja todistusten antamista koskeva toimivalta ei ole kaikissa tilanteissa riittävän selkeä, erityisesti silloin kun oppilas ei osallistu virallisen opetuksen järjestäjän antamaan opetukseen. Tällaisia tilanteita voi syntyä esimerkiksi kotiopetuksen tai epävirallisten opetuksen järjestelyjen (mm. ns. kotikoulut) yhteydessä, jolloin arvioinnin yhdenvertaisuus ja oppilaan oikeusturva eivät välttämättä toteudu.

Dosentti Aino Saarinen nostaa esiin, että lakiesitys koskee lähtökohtaisesti kunnallisessa perusopetuksessa olevia oppilaita. On kuitenkin pidettävä mielessä, että tällä hetkellä arvioinnin yhdenvertaisuus vaarantuu kaikkein vakavimmin kotiopetuksessa olevilla lapsille.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vastaus

Ministeriö toteaa, että käsillä oleva hallituksen esitys ei koske kotiopetukseen liittyvän lainsäädännön uudistamista, eikä ministeriö ota tämän esityksen käsittelyn yhteydessä kantaa siihen, etteikö kotiopetusta koskevaa säädöskokonaisuutta olisi myöhemmin tarpeen arvioida. Opetus- ja kulttuuriministeriössä on käynnistetty kotiopetuksen nykytilaa koskeva selvitystyö.

Kompensaatioperiaate

Opetushallitus, Karvi, Sivista ry ja Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto (Nuva ry) pitävät tärkeänä, että ns. kompensaatioperiaatteesta säädetään nykyistä tarkemmin. Kompensaatiolla tarkoitetaan opetussuunnitelman perusteisiin sisältyvää linjausta siitä, että paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta.

Arvioinnin haasteena on, että nykyohjeistus mahdollistaa koulu- ja opettajakohtaisen tulkinnan siitä, minkä tavoitteen osalta heikomman suorituksen voi kompensoida jonkin toisen tavoitteen osalta osoitetulla osaamisella.

Lausunnonantajien mukaan opetussuunnitelman perusteissa tulisi määritellä ne oppiainekohtaiset tavoitteet, joissa hyväksytty suoritus on aina etenemisen edellytys ja joissa suorituksia ei voida kompensoida.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vastaus

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että kompensaatioperiaatetta ei ole säädetty laissa tai asetuksessa, vaan ne ovat nykytilanteessa opetussuunnitelman perustetasolla määriteltyjä linjauksia. Ministeriö toteaa, että esityksessä on säännelty tarkkarajaisesti siitä, mistä asioista Opetushallitus antaa määräykset. Opetushallitus antaa määräykset 22 §:n 7 momentin 2 kohdan mukaisesti oppiaineiden vuosiluokan oppimäärän ja koko perusopetuksen oppimäärän niistä tavoitteista ja sisällöistä, jotka oppilaan tulee vähintään saavuttaa tai suorittaa hyväksytysti sekä vähimmäisosaamisen tasosta kussakin oppiaineessa eri vuosiluokilla. Näitä tavoitteita ja sisältöjä ei saa kompensoida, vaan ne tulee vähintään saavuttaa edellytyksenä vuosiluokalta toiselle etenemiseen.

Ministeriö toteaa, että esitys vastaa lausunnoissa esiin nousseisiin kompensaatioperiaatteen selkiyttämistarpeisiin.

Formatiivinen arviointi

Tutkija Laura Ketonen nostaa esiin, että esityksessä ei riittävästi huomioida formatiivista arviointia.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vastaus

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että formatiivisen ja summatiivisen arvioinnin käsitteet on poistettu esityksestä lausuntopalautteen perusteella. Lausuntokierroksella olleessa luonnoksessa ko. käsitteet olivat vielä mukana 22 §:n perusteluissa, mutta ne näyttäytyivät lausuntokierroksen perusteella monin paikoin epäselvinä. Ministeriö toteaa, että formatiivisen arvioinnin keskeiset periaatteet sisältyvät esityksen 22 §:n 3 momenttiin, jossa säädettäisiin, että lukuvuoden aikana toteutettavaan arviointiin tulisi sisältyä ohjaavaa palautetta, joka olisi luonteeltaan oppimista ohjaavaa ja tukevaa oppilaan ja opettajan vuorovaikutusta.

13. Pykäliin esitetyt huomiot

22 § Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi

Opetushallitus nostaa esiin ehdotuksen 22 §:n 6 kohdan, jossa todetaan, että Opetushallitus antaa opetussuunnitelmien perusteissa tarkemmat määräykset ja että määräykset annetaan myös 10 §:n 4 momentissa tarkoitetun vieraskielisen opetuksen arvioinnin toteuttamisesta. Käsitettä vieraskielinen opetus ei käytetä Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014).

Opetushallitus ehdottaa, että 22 §:n 6 momentissa käytetty käsite vieraskielinen opetus korjataan seuraavasti: “10 §:n 4 momentissa tarkoitetun kaksikielisen opetuksen arvioinnin toteuttamisesta”. Kaksikielisen opetuksen mahdollistaa myös 10 §:n 1 momentin seuraava teksti: “Lisäksi osa opetuksesta voidaan antaa muulla kuin edellä mainitulla oppilaan omalla kielellä, jos se ei vaaranna oppilaan mahdollisuuksia seurata opetusta.” Yhteenvetona todettakoon, että 10 §:n momentit 1 ja 4 mahdollistavat perusteiden luvussa 11 Kaksikielinen opetus kuvatun opetuksen järjestämisen. Arviointia koskevat osuudet luvussa 11 Kaksikielinen opetus tuleekin päivittää hallituksen esityksen mukaisesti.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vastaus

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että viittaus vieraskieliseen opetukseen vastaa voimassa olevan perusopetusasetuksen 14 §:n 1 momenttia, jossa kyseistä käsitettä käytetään. Perusopetuslaissa ei käytetä opetushallituksen ehdottamaa käsitettä kaksikielisestä opetuksesta, vaan lainsäädännössä käytetään termiä vieraskielinen opetus viitatessa perusopetuslain 10 §:n 4 momenttiin (esimerkiksi perusopetuslain 9 §:n 2 momentti).

Edellä mainitulla perusteella Opetushallituksen huomio on aiheeton ja lainsäädännön yhdenmukaisuuden vuoksi voimassa olevaa ja ehdotettua käsitettä voidaan pitää perusteltuna. Ministeriö lisäksi toteaa, että opetussuunnitelman perusteissa tulee käyttää lainsäädännössä käytettäviä käsitteitä.

22 a § Oppilaan arvioinnista ja opinnoissa etenemisestä päättäminen

Kuntaliitto kiinnittää huomiota ehdotuksessa 22 a §:n 2 momenttiin, jossa todetaan oppilaan ja tämän huoltajan tai laillisen edustajan oikeudesta saada tietoa arviointia koskevan päätöksenteon perusteista. Kuntaliiton mukaan pykälän viittaus päätöksentekoon on epäselvä, eikä sitä säännöskohtaisissa perusteluissa ole kuvattu. Kuntaliitto pohtii, onko pykälän tarkoitus varmistaa oppilaan ja tämän huoltajan tai laillisen edustajan oikeudesta saada tietoa arvioinnin menettelyn perusteista ja niiden soveltamisesta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vastaus

Ministeriö toteaa, että kuten Kuntaliitto pohtii, pykälän tarkoitus on se, että oppilas ja tämän huoltaja tai laillinen edustaja saisi tietoa arvioinnin menettelyn perusteista ja niiden soveltamisesta. Kyseinen säännös mukailee voimassa olevaa perusopetusasetuksen 13 §:n 2 momenttia.

22 b § Todistukset

OAJ toteaa, että käyttäytyminen puuttuu mainintana todistuksista.

Sivista kysyy, miksi sääntely todistuksista halutaan tuoda lakitasoiseksi. Hallituksella on ollut tavoite sääntelyn keventämisestä.

Opetushallitus ehdottaa, että välitodistus 9. vuosiluokalta poistetaan lakiehdotuksesta ja se korvattaisiin opetussuunnitelman perusteisiin kirjattavalla määräyksellä, joka velvoittaisi nykyistä tarkemmin antamaan kaikilla vuosiluokilla säännönmukaisesti tietoa ja palautetta oppilaan opintojen etenemisestä ja arvioinnista. Opetushallitus jättäisi opetuksen järjestäjän päätettäväksi, miten se tehtäisiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vastaus

Ministeriö on huomioinut OAJ:n lausunnon pohjalta käyttäytymisen todistusten osalta ja ministeriö ehdottaa 22 b §:n 2 momenttiin lisättäväksi käyttäytymisen. Ks. pykäläehdotus esityksen lopussa.

Ministeriö toteaa, että todistuksiin liittyvän sääntelyn tuominen lain tasolle yhdenmukaistaa oppilaan arvioinnin sääntelyä perusopetuslaissa. Perusopetuksessa annettavilla lukuvuositodistuksilla ja päättötodistuksella on merkitystä oppilaan oikeuksiin, joten niistä säätäminen perusopetuslaissa turvaa lailla säätämisen vaatimusta. Samasta syystä on perusteltua, että 9. vuosiluokan välitodistuksesta säädetään lain tasolla, eikä ainoastaan lakia alemman asteisessa sääntelyssä, kuten opetussuunnitelman perusteissa. Opetushallituksen esittämälle välitodistusten poistamiselle laista ei myöskään ole esitetty riittäviä perusteita ja 9. vuosiluokan välitodistusten tuominen lakiin on saanut kannatusta lausunnonantajilta.

Jälki-istuntojen merkitseminen todistukseen

OAJ esittää *perusopetuslakiin 22 §:n 3 momenttiin tai 36 a §:n 1 momenttiin säännöksen*, jonka mukaan todistuksiin merkittäisiin lisätiedoksi jälki-istunnot, joita oppilas ei ole suorittanut.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vastaus

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että suorittamattomien jälki-istuntojen käsittely tapahtuu ensisijaisesti laissa määriteltyjen kurinpitotoimintojen kautta. Suorittamattomasta jälki-istunnosta ilmoitetaan myös huoltajalle ja se kirjataan Wilma-järjestelmään. Jos oppilas jättää toistuvasti suorittamatta hänelle

määrättyjä jälki-istuntoja, hänelle voidaan antaa kurinpitotoimena kirjallinen varoitus. Ennen varoituksen antamista teko on yksilöitävä ja oppilaalle sekä huoltajalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Jos käytös jatkuu, varoitus voi johtaa määräaikaiseen erottamiseen.

Ministeriö katsoo, että opetuksen järjestäjällä on riittävästi kurinpidollisia keinoja puuttua suorittamattomiin jälki-istuntoihin. Koska suorittamattomat jälki-istuntoihin reagoiminen kuuluu ensisijaisesti kurinpitoon eikä oppilaan arviointiin, ei OAJ:n esitys anna aihetta esitettyihin pykälämuutoksiin. Lisäksi syyt suorittamattomiin jälki-istuntoihin voivat olla moninaisia, jolloin ratkaisu ko. ongelmaan ei voi olla merkintä todistukseen.

14. Opetus- ja kulttuuriministeriön lausuntojen perusteella hyväksymät pykälämuutokset:

Muutokset pykälien momentteihin on tehty punaisella.

Muutetaan 22 §:n 5 momenttia seuraavasti:

22 § Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi

Esiopetuksessa oppilaan oppimista arvioidaan suhteessa esiopetuksen tavoitteisiin noudattaen oppilaan arvioinnin yleisiä periaatteita. Oppilaan arviointiin tulee sisältyä ohjaavaa palautetta. Lisäksi oppilaan ~~edistymisestä~~ oppimisesta tulee antaa säännöllisesti tietoa oppilaalle ja oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

Perustelut

Pykälän 5 momenttia muutettaisiin siten, että oppilaan *edistymisen* sijasta käytettäisiin käsitettä *oppiminen.* Muutoksella korostettaisiin arvioinnin luonnetta esiopetuksessa ensisijaisesti oppimiseen kohdistuvana. Edistyminen viittaisi enemmän perusopetukselle luonteenomaiseen oppilaan arvioinnin osa-alueeseen. Käsite oppiminen vastaa paremmin myös pykälän otsikkoa.

Lisätään 22 b §:n 2 momenttiin lause seuraavasti:

22 b § Todistukset

Lukuvuoden päättyessä oppilaalle annetaan lukuvuositodistus, josta tulee käydä ilmi, onko oppilas saavuttanut opinto-ohjelmansa mukaisen vuosiluokan oppimäärän tavoitteet hyväksytysti **sekä arvio oppilaan käyttäytymisestä.**

Perustelut:

Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin arvio oppilaan käyttäytymisestä. Ehdotettu lisäys vastaisi voimassa olevan perusopetusasetuksen 10 §:n 2 momenttia, jonka mukaan lukuvuositodistukseen merkitään myös arvio oppilaan käyttäytymisestä. Lisäyksellä näin ollen säilytettäisiin nykytila ja korostettaisiin sitä, että käyttäytyminen on edelleen osa arviointikokonaisuutta.

Liitteet	HE 35 2026 Osaamistakuu Sivistysvaliokunta 20.5.20205 pp-esitys
Jakelu	Eduskunnan sivistysvaliokunta
Tiedoksi	OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Lisa Palm OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Mikaela Nylander OKM KPE Kansliapäällikön esikunta, Heidi Backman